

Hur många vargar skulle skjutas i samband med angrepp på hund efter en förändring av Jaktförordningen § 28 i Sverige och Jaktloven § 11 i Norge?

Jens Karlsson och Jessica Bakeryd, Viltskadecenter, 2006



FOTO: STAFFAN WIDSTRAND

Bakgrund

Jaktförordningen §28 i Sverige och Jaktloven §11 i Norge reglerar i vilka situationer det är tillåtet att skjuta ett rovdjur som angriper tamdjur. Diskussionen har varit särskilt intensiv när det gäller vargangrepp på jakthundar. Enligt nuvarande lydelse av den svenska Jaktförordningen §28 får "tamdjurets ägare eller vårdare" döda ett angripande rovdjur i omedelbar anslutning till ett angrepp, "om det finns skälig anledning att befara ett angrepp på tamdjuret, dödandet sker i omedelbar anslutning till att rovdjuret har angripit och skadat eller dödat tamdjur och det inte går att avvärja det befaraede angreppet genom skrämselfätgärder eller på annat lämpligt sätt".

Paragrafen är inte i första hand anpassad för situationer som kan uppstå mellan varg (eller de andra rovdjuren i paragrafen) och hund. I den norska viltloven §11 anges att "vilt kan felles uten hensyn til fred-

ning når felling må anses påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt under direkte angrep på bufe eller tamrein". Hundar omfattas således inte av viltloven §11 eftersom de inte är vare sig tamren eller bufe, dvs tamdjur.

Det finns många förslag på alternativa lydelse. Dessa kan grovt delas in i formuleringar som tillåter att varg får skjutas

- 1) då varg är på väg mot hunden för att angripa den.
- 2) då varg fysiskt angriper hunden.
- 3) då varg fysiskt har angripit hunden och är på väg därifrån.
- 4) i kombinationer av ovan angivna situationer.

Syftet med denna studie var dels att få ett mått på hur stor effekt olika skrivningar av Jaktförordningen §28

i Sverige och Jaktloven §11 i Norge maximalt kan få på den skandinaviska vargpopulationen om de även skulle omfatta angrepp på hundar, dels att få en referens för att kunna påvisa eventuellt överutnyttjande av en framtida ändring i lagstiftningen. Om det t ex visar sig att man



FOTO: STAFFAN WIDSTRAND

under perioden 1995-2005 bedömt det möjligt att skjuta varg i 10% av angreppen på hund och andelen tillfällen då vargar skjuts med hänvisning till §28 eller §11 under flera år efter en ändring av lagstiftningen ligger över denna siffra så är ett överutnyttjande av lagändringen sannolik.

Vi har använt de besiktningsprotokoll som upprättats av länsstyrelsernas besiktningsmän i Sverige och SNOs rovviltkontakter i Norge. Under 1995-2005 finns 152 vargangrepp på hundar dokumenterade. Under februari och mars 2006 har vi ringt upp hundarnas ägare för att komplettera uppgifterna i besiktningsprotokollen och ställa ytterligare frågor. Vi har fått tag på 143 av de 152 ägarna. 2 av dessa ville inte svara på några frågor, övriga 141 ställde upp på ett storartat sätt. I besiktningsprotokollen från de 11 hundägare som vi inte kunnat intervjua anges att de inte sett varg i anslutning till angreppet.

Den studie som redovisas här är bara en liten del av en större studie för att öka kunskapen om vargangrepp på hundar och hur dessa ska kunna förebyggas. Det var också den information som de intervjuade hundägarna fick. Vid telefonintervjuerna gick vi inte in i detalj på hur uppgifterna skulle användas eftersom blotta misstanken om att de intervjuade hundägarna skulle ha givit tillrättalagda svar skulle kunna leda till att undersökningens resultat ifrågasätts.

De flesta frågor vi ställde var av allmän karaktär och rörde hundens kön, ålder, ras, jakt dagar, förebyggande åtgärder, viltslag som skjutits för hunden och så vidare. De frågor vars svar använts för denna delstudie var:

- Om någon sett vargen då den var på väg att angripa hunden, under själva angreppet eller direkt efter angreppet.
- Vem som i så fall sett varg.
- Hur många vargar man sett.
- Om man bedömde att man kunnat skjuta vargen.
- Om man gjort något annat för att avbryta angreppet.

År	Dokumenterade angrepp
1995	1
1997	1
1998	3
1999	20
2000	17
2001	16
2002	12
2003	22
2004	23
2005	37
Summa	152

Tabell 1. Antal dokumenterade angrepp av varg på hund i Skandinavien 1995-2005.

Hur ofta observeras vargangrepp på hund?

Under perioden 1995-2005 har antalet vargangrepp på hundar varierat kraftigt mellan åren (tabell 1). Under de första åren var antalet dokumenterade vargangrepp så få att årsvisa jämförelser blir meningslösa. Exempelvis var andelen som såg angrepp på hund 100% år 1995, eftersom det då dokumenterades endast ett angrepp och det angreppet observerades av hundföraren. Vi har därför valt att använda siffror från åren 1999-2005. Ytterligare en anledning att endast använda uppgifter från de senaste 7 åren är att antalet angrepp på hundar som *inte* anmäls under den perioden sannolikt är mindre än tidigare år, eftersom systemet med besiktningar och ersättning för skadade och dödade hundar blivit mer känt.

I genomsnitt skedde 92% av angreppen under jaktsäsongen (med hund, 21 aug-28 feb). Andelen hundar som angripits av varg under annan aktivitet än jakt har varierat mellan 5% och 25%, med ett genomsnitt på 15% per år.

Vid 43 (29%) tillfällen observerades varg före, under eller efter angrepp på hund (figur 1). Avståndet mellan människa och varg varierade vid dessa tillfällen mellan 5 m och 200 m.

Andelen angrepp då varg observerades vid något tillfälle (antingen före, under eller direkt efter angreppet) har under åren varierat mellan 6% och 41%, med ett genomsnitt på 18% per år.

Andelen angrepp då någon människa såg varg på väg att angripa hund har under åren varierat mellan 0% och 6%, med ett genomsnitt på 2% per år.

Andelen tillfällen då själva angreppet observerades har varie-

rat mellan 0% och 27%, med ett genomsnitt på 10% per år.

Vid i genomsnitt 16% av angreppen observerades varg direkt efter angreppet, alltså då vargen antingen stod över den redan döda hunden eller var på väg från den. Denna andel har varierat mellan 10% och 36% per år.

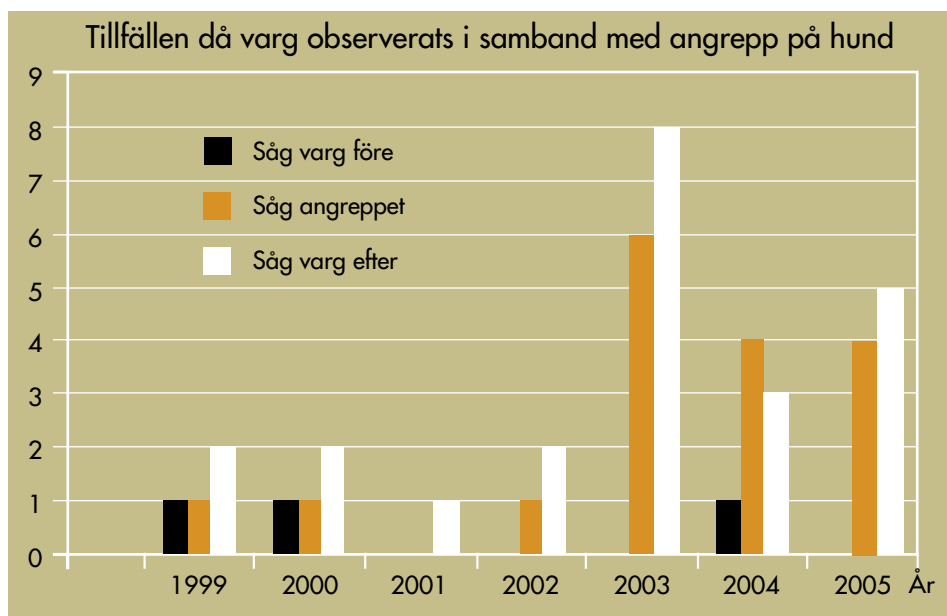
Vid 17 av de 43 tillfällen då varg observerats före, under eller efter angreppet, säger den som sett det att han/hon kunnat skjuta vargen. Det är ett genomsnitt på 10% per år och den årliga variationen är mellan 0% och 27%. Bedömningen grundar sig på om vargen var inom skotthåll eller inte. Vi har inte tagit hänsyn till att den som såg vargen vid något tillfälle inte varit beväpnad med ett lämpligt vapen, inte skulle ha hunnit skjuta eller riskerat att träffa sin egen hund med skottet.

Av de 17 tillfällen då själva angreppet observerades såg man vid 1 tillfälle 4 vargar och vid 5 tillfällen 2 vargar. Vid övriga tillfällen observerades 1 varg.

Vid de tillfällen då själva angreppet observerades var hundens ägare närvarande i 13 av fallen. Vid 2 tillfällen var hundägarens son närvarande, vid 1 tillfälle hundföraren och vid 1 en jaktkamrat. Vid flera tillfällen har dessutom andra jaktkamrater varit närvarande.

Vid 5 av de 43 tillfällen då varg observerades i något skede av angreppet avlossades skrämskott för att avbryta angreppet. Vid 2 tillfällen sköts vargen. Vid 17 tillfällen gjordes andra avvärjningsförsök, vanligen har den som observerat angreppet skrikit och/eller sprungit fram mot vargen och hunden.

Vid alla tillfällen då man har försökt skrämja bort angripande vargar så har vargen/vargarna gått undan för människan. Vid vissa tillfällen har dock vargen avbrutit ett angrepp eller förföljande av hunden först då den var 5-10 meter från människan. I några av de studerade fallen är det sannolikt att hunden hade blivit dödad om inte vargen/vargarna skrämts bort. I andra fall skrämdes inte vargarna bort förrän det var för sent, då hundföraren först hörde angreppet och sedan sprang i den riktningen, men utan att hinna driva bort vargen/vargarna innan hunden dödades.



Figur 1. Antal tillfällen då någon sett varg i anslutning till angreppet.

Hur många vargar skulle kunna bli skjutna?

Om man räknar med att alla som i något skede av angreppen såg vargen också sköt och dödade den (även om flera vargar var närvarande), så hade varg dödats i genomsnitt i 18% av fallen, vilket motsvarar ca 5% av vargarna i Skandinavien årligen (tabell 2). Variationen hade dock varit ganska stor, från 1% till 12% årligen. Det är emellertid viktigt att komma ihåg att detta är maxsiffror och ett så kallat "worst case scenario" som sannolikt överskattar antalet dödade vargar. Detta har vi medvetet gjort för att få fram den teoretiskt största möjliga påverkan på vargpopulationen. Vi har i beräkningarna utgått från att alla som har sett varg i anslutning till angreppet inte bara hade möjlighet att skjuta vargen utan också gjorde det och lyckades döda vargen. Det är inte sannolikt att detta skulle ha skett i verkligheten. I flera fall har den som såg vargen inte varit beväpnad med ett lämpligt vapen, inte haft vapnet laddat, inte hunnit skjuta, riskerat att träffa sin egen hund med skottet eller istället valt att avbryta angreppet genom att hojta till och springa mot vargen.

Använder vi istället siffran för hur många som anger att de faktiskt hade kunnat skjuta vargen någon gång under angreppet blir det maximala antalet skjutna vargar i genomsnitt 3%, med en årlig variation från 0% till 8%. Även den siffran blir dock en överskattning, eftersom flera

av angreppen skett i samma revir och förmodligen har samma vargar varit inblandade. Det innebär att om en varg skjutits under något av de första angreppen så hade de senare aldrig inträffat. I vårt material kan således en och samma varg "ha skjutits flera gånger". Det blir emellertid onödigt spekulativt att i detalj försöka beräkna vid hur många tillfällen detta hade varit fallet eftersom vi idag vet för lite om vilka vargar i ett revir som oftast angriper hundar. Vi har heller inte tagit hänsyn till att 20% av angreppen sker utanför kända vargrevir. Ytterligare en faktor som gör att vi förmodligen överskattar påverkan på vargstammen är att vi använder de minimisiffror som anges i statusrapporten för antal vargar i Skandinavien varje år.

Med utgångspunkt ifrån antalet vargangrepp på hundar de senaste åren, kan vi anta att antalet angrepp i Skandinavien kommer att variera mellan 20 och 40 per år under de närmast kommande åren. Om vi

då räknar med att alla som ser en varg på väg att angripa hund, under angreppet eller direkt efter, också har möjlighet att skjuta samt skjutet och träffar, så innebär det att maximalt 4-8 vargar kommer att skutas årligen. De hundägare vi har intervjuat har i 12% av fallen uppgivit att de hade vargen inom skotthåll (figur 2). Använder vi den siffran för att uppskatta antalet vargar som kan förväntas bli skjutna i samband med angrepp på hund så skulle det innebära att maximalt 2-4 vargar kommer att skutas årligen. Det förutsätter dock att alla de som har vargen inom skotthåll hinner få fram ett vapen, skjutet oavsett om de riskerar att träffa sin hund och dessutom träffar vargen. Eftersom ca 80% av angreppen på hund sker inom kända vargrevir kommer de flesta vargar som skjuts i dessa situationer att vara revirhävdande vargar eller avkomma som ännu inte lämnat sitt födelserevir.

Slutsatser

Även om lagstiftningen ändras på ett sådant sätt att det blir möjligt för envar att skjuta en varg före, under eller efter ett angrepp på hund så blir inte påverkan på vargstammen så stor att den äventyrar vargstammens tillväxt eller bevarandestatus.

Förutom de vargar som skulle komma att skutas med rättmätigt stöd av mer liberala skrivningar av Jaktförordningen §28 och Jaktloven §11 så finns det farhågor om att en mer generös utformning av lagstiftningen kommer att leda till ett överutnyttjande. Man befärar alltså att vargar som egentligen inte angriper hundar skjuts och rapporteras som skjutna under angrepp på hund. Resultaten från denna studie kan användas för att påvisa ett eventuellt överutnyttjande. Rimligt är då att

År	Min. antal vargar	Såg varg innan angrepp	Såg varg under angrepp	Såg varg efter angrepp	Såg varg någon gång vid angrepp
1999	62	2%	2%	3%	5%
2000	67	1%	1%	3%	3%
2001	87	0%	0%	1%	1%
2002	98	0%	1%	2%	2%
2003	76	0%	8%	11%	12%
2004	101	1%	4%	3%	5%
2005	127	0%	3%	4%	5%
Medel		1%	3%	4%	5%

Tabell 2. Tabellen visar hur stor andel av vargarna i Skandinavien som maximalt hade kunnat skutas i samband med angrepp på hund om alla personer som sett något skede av angreppet också hade skjutit och dödat en varg. Angivet antal vargar är minimum antal dokumenterade vargar från respektive års statusrapport (Aronson m fl 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006).

använda andelen som i denna studie angivit att de hade haft möjlighet att skjuta varg vid angrepp på hund som referens. I genomsnitt var denna andel 12%. Om det under åren efter en förändring av §28 eller §11 skjuts varg vid en större andel av vargangrepp på hund så föreligger sannolikt ett överutnyttjande. Detta förutsatt att alla vargar som skjuts under angrepp på hund rapporteras av skytten. Vår bedömning är dock att det förtroendet kan visas jägarkåren.

En faktor som skulle kunna öka andelen vargar som skjuts i samband med angrepp på hund är naturligtvis om antalet vargangrepp på hundar ökar kraftigt på ett sätt som inte står i förhållande till en eventuell ökning av antalet vargar. Detta skulle kunna ske om användningen av löshund under jakt ökade kraftigt. Idag tyder emellertid antalet registrerade hundar av de vanligaste jakthundraserna på motsatsen. Dagens system med besiktning av hund efter angrepp skulle snabbt fånga upp en oväntad ökning av antalet angripna hundar och nödvändiga åtgärder skulle då kunna vidtas. Angreppen redovisas i de sammanställningar av viltskador som Viltskadecenter gör årligen.

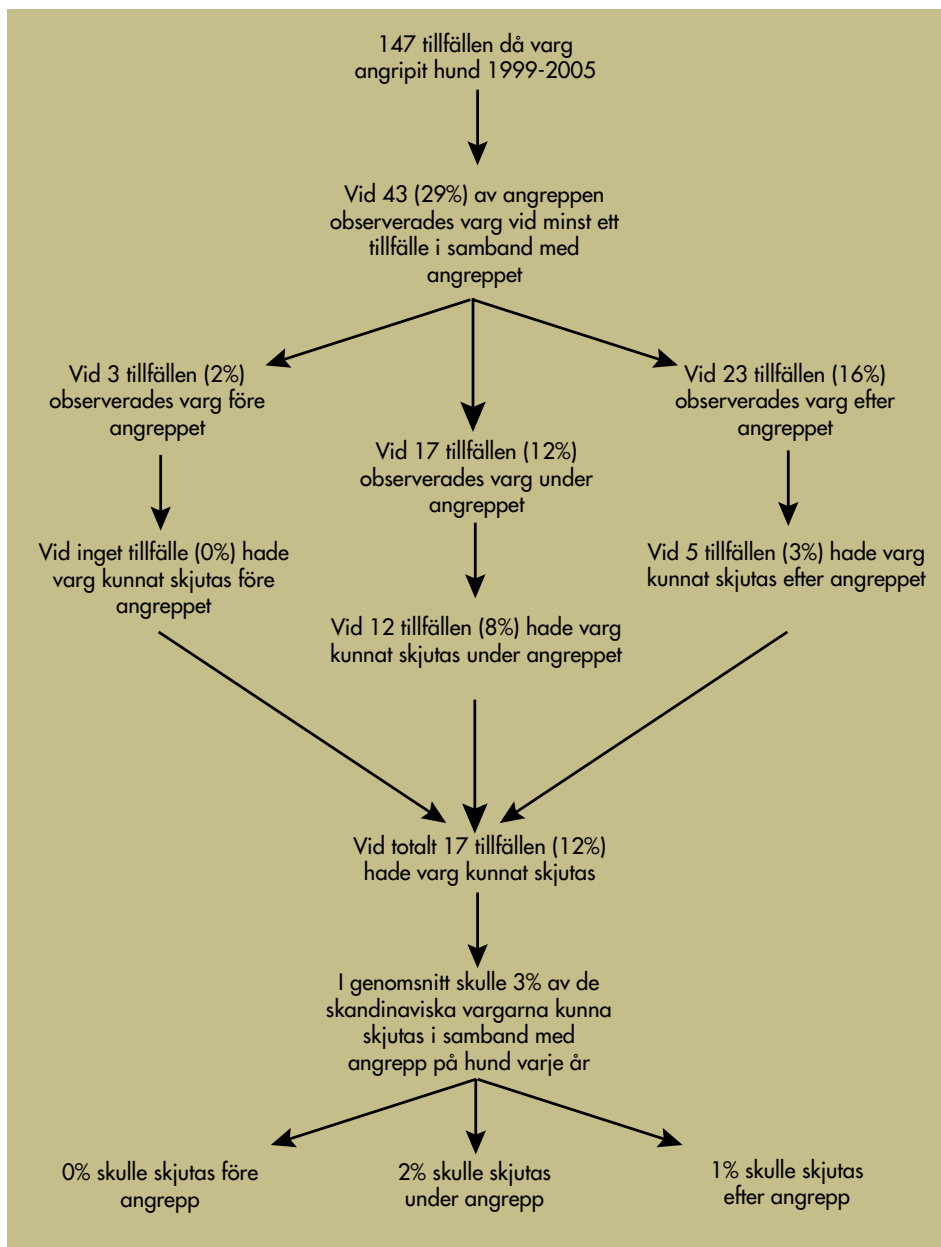
Skulle det ändå vara så att ett avsevärt större antal vargar skjuts utan att rapporteras in så kommer den detaljerade årliga inventeringen av varg sannolikt att fånga upp en eventuell minskning av tillväxt och vargantal och därmed möjliggöra justeringar i lagstiftningen utan att risk för att påverka vargstammens bevarandestatus negativt föreligger.

Om målsättningen endast är att öka möjligheterna att avvärja ett angrepp så är en ändring av lagstiftningen inte särskilt prioriterad eftersom det mest effektiva sättet att avvärja eller avbryta ett pågående angrepp mycket sällan är att skjuta vargen. Att ha *möjlighet* att skjuta varg vid ett angrepp skulle dock kunna utgöra en ökad trygghet för dem som jagar med hund eftersom de då har ännu ett "verktyg" att ta till

för att avbryta ett angrepp. Även om det i de allra flesta fall inte är det mest effektiva så kommer det med all sannolikhet att uppstå någon situation då det faktiskt är det bästa alternativet.

Ett effektivt arbete med åtgärder för att förebygga rovdjursangrepp bygger på kommunikation. Ökade möjligheter att skjuta varg som angriper hundar har under flera år

anförts som en önskad åtgärd från de organisationer som företräder jaktliga intressen. Idag finns ingenting som tyder på att en sådan förändring av lagstiftningen skulle påverka den skandinaviska vargstammens tillväxt eller bevarandestatus negativt. Från det perspektivet kan en förändring i lagstiftningen vara väl motiverad.



Figur 2. En schematisk bild av vid hur många vargangrepp på hund som varg observerats och vid hur många av dessa som hundägaren bedömt att varg var inom skothåll. Observera att det i figuren angivna antalet vargar som skulle ha kunnat skjutas är en maximisiffra och sannolikt en överskattning. Den förutsätter att alla som haft varg inom skothåll i samband med angrepp på hund också skulle ha hunnit skjuta och dessutom träffat och dödat vargen och/eller skulle ha valt att skjuta även om de riskerat att träffa hunden.

**VILTSKADE
CENTER**

Grimsö Forskningsstation
730 91 Riddarhyttan
Telefon: 0581-920 70,
69 73 35
Fax: 0581-69 73 10
www.viltskadecenter.se
viltskadecenter@nvb.slu.se

Viltskadecenter är ett serviceorgan för myndigheter, organisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten. Centret arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket. Viltskadecenter bistår bland annat med information om förebyggande åtgärder för att förhindra skador från fredat vilt.